

- 1.1 Σωκράτους δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι μεμνησθαι καὶ ὡς ἐπειδὴ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην ἐβουλευσατο περὶ τε τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου. γεγράφασι μὲν οὖν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας
- 5 αὐτοῦ· ὧ καὶ δῆλον ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. ἀλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἠγεῖτο αἰρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον, τοῦτο οὐ διεσαφήνισαν· ὥστε ἀφρονεστέρα αὐτοῦ φαίνεται εἶναι ἢ μεγαληγορία.
- 2.1 Ἐρμογένης μέντοι ὁ Ἴππο-
νίκου ἑταῖρός τε ἦν αὐτῷ καὶ ἐξήγγειλε περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. ἐκεῖνος γὰρ ἔφη ὁρῶν αὐτὸν περὶ πάντων μᾶλλον
- 5 διαλεγόμενον ἢ περὶ τῆς δίκης εἰπεῖν·
- 3.1 Οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὧ Σώκρατες, καὶ ὅ τι ἀπολογήσῃ; τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀποκρίνασθαι· Οὐ γὰρ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκένας; ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐρέσθαι· Πῶς; Ὅτι
- 5 οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν· ἦνπερ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην ἀπολογίας.
- 4.1 ἐπεὶ δὲ αὐτὸν πάλιν λέγειν· Οὐχ ὀρᾶς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια ὡς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας ἀπέλυσαν;
- 5 Ἄλλα ναὶ μὰ Δία, φάναι αὐτόν, καὶ δις ἤδη ἐπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας ἐναντιοῦταί μοι τὸ δαιμόνιον.
- 5.1 ὡς δὲ αὐτὸν εἰπεῖν· Θαυμαστά λέγεις, τὸν δ' αὖ ἀποκρίνασθαι· Ἡ θαυμαστὸν νομίζεις εἰ καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ ἐμὲ βέλτιον εἶναι ἢδη τελευτᾶν; οὐκ οἶσθα ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν βέλτιον ἐμοῦ βεβιωκένας;
- 5 ὅπερ γὰρ ἡδιστόν ἐστιν, ἦδειν ὅσιός μοι καὶ δικαίως ἅπαντα

Čini mi se vrijednim ostaviti spomen na Sokrata i na to kako se, kad je bio pozvan na sud, postavio glede svoje obrane i svršetka svog života. O tome su pisali i drugi¹ i svi su istaknuli njegovu nadmenost, odakle je jasno da je Sokrat zbilja održao takav govor.² Međutim, oni nisu razjasnili kako je Sokrat već tada smatrao da je smrt za njega poželjnija od života, pa njegova nadmenost izgleda još nerazboritija. 1.1
5

No Hermogen, sin Hiponikov,³ bijaše Sokratov prijatelj koji je o njemu izvijestio stvari koje pokazuju da je Sokratova nadmenost odgovarala njegovoj namisli. Naime, kad je vidio da Sokrat o svemu razgovara prije negoli o suđenju, Hermogen reče: 2.1
5

„Sokrate, ne bi li ipak trebalo razmisliti i o tome kako ćeš se braniti?“ A ovaj mu odgovori: „Zar ti se ne čini da sam cijeli život proživio pripremajući se za obranu?“ Kad je pak Hermogen pitao „Kako to?“, Sokrat odvrat: „Jer za cijeloga života nisam učinio ništa nepravedno, što držim da je najbolja priprema za obranu.“⁴ 3.1
5

Kad je Hermogen opet rekao: „Zar ne vidiš kako su često atenska sudišta dala pogubiti one koji nisu ništa skrivili jer su bila zavedena govorom tužitelja, te kako su često krivce oslobodila jer su molili za milost ili jer su dopadljivo govorili?“⁵ „Ali, tako mi Zeusa,“ odvrat Sokrat, „već sam dvaput stao razmišljati o svojoj obrani i dvaput mi se usprotivilo božanstvo.“⁶ Kad je Hermogen rekao da je to neobično, Sokrat opet odgovori: „Držiš li neobičnim ako se i bogu čini kako je bolje da uskoro umrem? Ne znaš li kako sve do ovoga časa nikome ne bih priznao da je bolje od mene proživio život? A što je od svega 4.1
5
5.1
5

τὸν βίον βεβιωμένον· ὥστε ἰσχυρῶς ἀγάμενος ἑμαυτὸν ταυτὰ ἠΰρισκον καὶ τοὺς ἐμοὶ συγγιγνομένους γιγνώσκοντας περὶ ἐμοῦ.

- 6.1 νῦν δὲ εἰ ἔτι προβήσεται ἡ ἡλικία, οἶδ' ὅτι ἀνάγκη ἔσται τὰ τοῦ γήρωσ ἐπιτελεῖσθαι καὶ ὄραν τε χεῖρον καὶ ἀκούειν ἥττον καὶ δυσμαθέστερον εἶναι καὶ ὧν ἔμαθον ἐπιλησιμονέστερον. ἂν δὲ αἰσθάνωμαι χείρων γιγνόμενος
- 5 καὶ καταμέμφωμαι ἑμαυτόν, πῶς ἂν, εἰπεῖν, ἐγὼ ἔτι ἂν ἠδέως βιοτεύοιμι;
- 7.1 ἴσως δέ τοι, φάναι αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς δι' εὐμένειαν προξενεῖ μοι οὐ μόνον τὸ ἐν καιρῷ τῆς ἡλικίας καταλῦσαι τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡ ῥᾶστα. ἂν γὰρ νῦν κατακριθῆ μου, δῆλον ὅτι ἐξέσται μοι τῇ τελευτῇ χρῆσθαι
- 5 ἡ ῥάστη μὲν ὑπὸ τῶν τούτου ἐπιμεληθέντων κέκριται, ἀπραγμονεστάτη δὲ τοῖς φίλοις, πλείστον δὲ πόθον ἐμποιοῦσα τοῦ τελευτῶντος. ὅταν γὰρ ἄσχημον μὲν μηδὲν μηδὲ δυσχερὲς ἐν ταῖς γνώμαις τῶν παρόντων καταλείπηται τις, ὑγιὲς δὲ τὸ σῶμα ἔχων καὶ τὴν ψυχὴν δυναμένην φιλοφρονεῖσθαι
- 10 ἀπομαραίνεται, πῶς οὐκ ἀνάγκη τοῦτον ποθεινὸν εἶναι;
- 8.1 ὀρθῶς δὲ οἱ θεοὶ τότε μοι ἠναντιοῦντο, φάναι αὐτόν, τῇ τοῦ λόγου ἐπισκέψει ὅτε ἐδόκει ὑμῖν ζητητέα εἶναι ἐκ παντὸς τρόπου τὰ ἀποφευκτικά. εἰ γὰρ τοῦτο διεπραξάμην, δῆλον ὅτι ἡτοιμασάμην ἂν ἀντὶ τοῦ ἤδη λῆξαι τοῦ βίου ἢ νόσοις
- 5 ἀλγυνόμενος τελευτῆσαι ἢ γήρα, εἰς ὃ πάντα τὰ χαλεπὰ συρρεῖ καὶ μάλα ἔρημα τῶν εὐφοροσυνῶν.
- 9.1 μὰ Δί', εἰπεῖν αὐτόν, ὦ Ἐρμόγενης, ἐγὼ ταῦτα οὐδὲ προθυμήσομαι, ἀλλ' ὅσων νομίζω τετυχηκέναι καλῶν καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἦν ἐγὼ δόξαν ἔχω περὶ ἑμαυτοῦ, ταύτην
- 5 ἀναφαιῶν εἰ βαρυνῶ τοὺς δικαστάς, αἰρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν κερδᾶναι τὸν πολὺ χεῖρω βίον ἀντὶ θανάτου.

najljepše, shvatio sam da sam cijeli život proživio pobožno i pravedno. Zbog toga, a i zato što to uviđaju i moji prijatelji, ja sam silno ponosan na sebe.

Ako zađem još dalje u godine, 6.1
znam da će biti nužno platiti danak starosti u obliku lošijega vida, slabijega sluha, sporijega shvaćanja i slabijega pamćenja svega što sam naučio. Ako bih opazio da postajem sve slabiji i počeo samome sebi zamjerati “ reče Sokrat, „zar bih mogao i dalje dobro živjeti? 5

A možda me čak,“ nastavi 7.1
on, „bog u svojoj milosti navodi da napustim život ne samo u pravi čas, nego i na najlakši način. Naime, ako sada budem osuđen, jasno je da ću moći okončati na način koji ljudi zaduženi za to smatraju najlakšim,⁷ koji je za prijatelje najmanje zahtjevan, te koji izaziva najveće žaljenje za umrlim. Jer kad netko za sobom ne ostavi ništa nepoćudno niti neprilično u mislima živih, a gine zdravoga tijela i duše još uvijek sposobne za vedrinu, kako bi bilo moguće za njim ne žaliti? S pravom su mi se bogovi onomad⁸ protivili pripremanju obrambenog govora,“ nastavi Sokrat, „dok se vama činilo da treba pronaći bilo koji način da se izbacim.⁹ Jer da sam to bio učinio, umjesto da se sada oprostim od života, očito bih morao život okončati shrvan bolestima ili starošću 5
u koju se slijevaju sve nedaće i u kojoj je jako malo životnih radosti.

Tako mi Zeusa, Hermogene,“ reče Sokrat, „ja 9.1
tome neću težiti, ali ako razljutim suce pokazujući koliko blagodati smatram da me dopalo i od bogova i od ljudi, te kakvo mišljenje o sebi imam, radije ću odabrati da umrem nego da živim nedostojno slobodna čovjeka i 5
to preklinjući da mi se udijeli mnogo gori život umjesto smrti.“¹⁰